

Lietuvos Respublikos Prezidentei Daliai Grybauskaitei
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Viktorui Pranckiečiui
Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui
Lietuvos Respublikos Seimo nariams

REZOLIUCIJA

DĖL PARTNERYSTĖS ĮTEISINIMO LIETUVOJE

2018 m. kovo 24 d.

Lietuvos socialdemokratinio jaunimo sąjungos Konferencijai

Lietuvos socialdemokratinio jaunimo sąjunga (toliau – LSDJS) – nepriklausoma nevyriausybinė jaunimo organizacija, kuri vienija daugiau kaip tūkstantį intelektualių, pilietiškų, demokratiškų ir kairiųjų pažiūrių jaunų žmonių nuo 14 iki 35 metų. LSDJS yra skleidžianti ir atstovaujanti socialdemokratijos, bendruomeniškumo, socialinio teisingumo, demokratijos vertybes tarp jaunimo ir visoje visuomenėje, bendradarbiaujanti su profsąjungomis bei kitomis nevyriausybėmis jaunimo organizacijomis.

LSDJS, būdama aktyviausia jaunimo organizacija, pasisakančia už visuomenės solidarumą bei socialinį teisingumą, konstatuoja, kad partnerystės (tiek skirtingų, tiek tos pačios lyties asmenų), kaip vienos iš galimų šeimos sukūrimo formų, įteisinimas Lietuvoje atneštų socialinę, ekonominę naudą visuomenei bei padidintų jos solidarumo jausmą.

Civilinė arba registruota partnerystė – institutas, leidžiantis dviem asmenims, kurie yra pora ir nori kartu kurti šeiminius santykius, deklaruoti tokį apsiprendimą registruojant partnerystę atitinkamoje valstybinėje institucijoje.¹ Šią užregistruotą sąjungą gina gyvenamosios šalies teisė, todėl žmonės, gyvenantys kaip pora, įregistravę partnerystę įgyja teisę į teisės aktais grįstą jų interesų atstovavimą, gynimą ir socialinę apsaugą.

Civilinės partnerystės institutas nekelia jokios grėsmės santuokos² institutui. Iš norinčių sudaryti santuoką asmenų ši teisė nebūtų atimimama, o norintiems savo šeimos santykius įteisinti kita forma būtų sudaryta tokia galimybė.

Lietuvos respublikos Konstitucinis teismas savo 2011 metų nutarime³ “Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo” pripažino, kad, pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją, Lietuvoje turi būti ginamos ir saugomos kitokių, nei santuokos pagrindu sudarytų, asmenų tarpusavio gyvenimo formos, kurių pagrindą sudaro ankščiau minėto nutarimo 15.1 dalyje nustatytos sąlygos: pastovus emocinis prierašumas, tarpusavio supratimas, atsakomybė, pagarba bei savanoriškas apsisprendimas prisiimti tam tikras teises ir pareigas. Taigi Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas konstatavo, kad:

1. galimos ir turi būti ginamos teisinėmis ir visuomeninėmis priemonėmis ir kitokios, nei santuokos pagrindu atsiradusios, bendro gyvenimo formos;

1. Europos sąjungos atstovybė Lietuvoje, 2017.

http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_lt.htm

2. Santuoka yra įstatymų nustatyta tvarka įformintas savanoriškas vyro ir moters susitarimas sukurti šeimos teisinius santykius. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Trečioji knyga. Šeimos teisė 3.7 straipsnis.

<http://www.infolex.lt/ta/60696:str3.7>

3. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2011 metais Byla nr.21/2008 “Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2008m. Birželio 3d. Nutarimu nr. x-1569 “Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo” patvirtintos valstybinės šeimos politikos koncepcijos nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Šio nutarimo 15.1 tvirtinama, kad “Tačiau tai nereiškia, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 38 straipsnio 1 dalies nuostatas, nėra saugomos ir ginamos kitokios nei santuokos pagrindu sudarytos šeimos, *inter alia* santuokos nesudariusių vyro ir moters bendras gyvenimas, kuris grindžiamas pastoviais emocinio prierašumo, tarpusavio supratimo, atsakomybės, pagarbos, bendro vaikų auklėjimo ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, kurie yra konstitucinių motinystės, tėvystės ir vaikystės institutų pagrindas. Taigi konstitucinė šeimos samprata grindžiama šeimos narių tarpusavio atsakomybe, supratimu, emociniu prierašumu, pagalba ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, t. y. santykių turiniu, o šių santykių išraiškos forma konstitucinei šeimos sampratai esminės reikšmės neturi.”

<http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta159/content>

2. Savanoriškas apsisprendimas, atsakomybės prisiėmimas ir tarpusavio emocinis prierašumas yra esminės prielaidos santuokos ir kitokių, nei santuokos pagrindu bendro gyvenimo, formų teisiniam gynimui ir socialinei apsaugai.

Remiantis Lietuvos Respublikos Statistikos departamento atliktu gyventojų surašymu, Lietuvoje kas ketvirtas⁴ asmuo (arba daugiau nei 700tūkst. Lietuvos piliečių) niekada negyveno santuokoje, o šeimų, kurios gyvena kartu, bet nėra sudariusios santuokos yra 5% arba 150 tūkst. Lietuvos piliečių. Lietuvoje kasmet beveik 9 tūkst⁵. vaikų gimsta šeimose, kurios nėra susituokusios, o tai - kiek daugiau negu 27% visų Lietuvoje gimusių vaikų. Visų šių Lietuvos piliečių, kurie gyvena nesusituokę, vaikų teisės nėra ginamos lygiavertiškai asmenims, sudariusiems santuoką ar joje gimusiems.

Sociologiniai tyrimai rodo, kad lietuviai vis palankiau vertina, tiek skirtingų lyčių partnerystės⁶, tiek tos pačios lyties partnerystės⁷ įteisinimą. Visuomenės nuomonės kaita ir jos požiūrio į partnerystės įteisinimą gerėjimas rodo visuomenės norą integruoti ir priimti į savo bendruomenę lygiomis teisėmis ne tik šeimas, kurios kyla iš santuokos, bet ir šeimas, kurios laisva valia pasirinko gyvenimą kartu nesudarius santuokos - partnerystėje. Socialinis jautrumas, kuris matomas šiuo klausimu, turėtų būti priimtas valstybinės valdžios atstovų kaip argumentas, skatinantis teisinės sistemos peržiūrėjimą ir koregavimą, atsižvelgiant į kiekvieną visuomenės narį ir siekiant didesnio socialinio ir teisinio solidarumo.

4. 2013.06.14 d. Lietuvos Respublikos Statistikos departamento informacinis pranešimas "Namų ūkiai ir šeimos, jų sudėtis ir dydis" Pranešimas paruoštas remiantis 2011 metų Lietuvos Respublikos Statistikos departamento vykdytu visuotiniu gyventojų surašymu.

<https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=827910>

5. Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenimis Lietuvoje 2016 metai gimė viso 30623 vaikai, iš kurių 8383 vaikai gimė šeimose, kurios nėra susituokusios.

<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=02d9efc5-7605-4bee-a023-daa2527e5546%3E#/>

6. Bendrovė RAIT Lietuvos notarų rūmų užsakymu 2014 metų lapkričio 7- 23 dienomis pagal reprezentatyvaus tyrimo metodiką apklausė 1000 respondentų, kurių amžius nuo 15 iki 74. Sociologinio visuomenės tyrimo metu nustatyta, kad respondentai žymiai pozityviau negu 2013 metais žiūri į siūlymus registruoti skirtingų lyčių asmenų (sugyventinių) partnerystę: 54 proc. vertina teigiamai arba greičiau teigiamai (2013 m. - 37 %) metų. Tyrimas publikuotas:

<http://www.notarurumai.lt/index.php/lt/naujienos/item/296-lietuvos-visuomen%C4%97-nepritart%C5%B3-vienos-lyties-asmen%C5%B3-partneryst%C4%97s-ir-santuokos-%C4%AFteisinimui-rodo-apklausa>

7. Bendrovė „Vilmorus“ Lietuvos notarų rūmų užsakymu 2016 metų spalio 13-21 dienomis pagal reprezentatyvaus tyrimo metodiką apklausė 1004 respondentus. Sociologinio tyrimo metu nustatyta, kad palyginti su analogiškėmis apklausomis, atliekamomis nuo 2013 metų, neigiamai vertinančių siūlymus dėl vienalytės partnerystės sumažėjo – nuo 79 iki 74 proc., o pritariančiųjų vienos lyties asmenų partnerystei skaičius per ketverius metus paaugo nuo 7 iki 11 proc. Apklausa publikuota: <http://www.notarius.lt/naujienos/lietuviai-vis-dar-neigiamai-nusistate-del-homoseksualu-santuoku-ir-partnerystes-iteisinimo/>

Europos Sąjungos mastu, registruotą partnerystę yra įteisinusios 22 šalys, tuo tarpu tik 6 šalys narės vis dar neįteisino registruotos partnerystės ir niekaip nereglamentuoja ir teisiškai nesaugo asmenų, kurie gyvena kartu, tačiau nėra įregistravę santuokos. Neįteisinančios registruotos partnerystės šalys⁸: Bulgarija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Romunija ir Slovakija. Lietuvoje, kaip ir kitose penkiose šalyse, vis dar nėra įteisinta registruota partnerystė, nors tokią galimybę (ir pareigą valstybei) jau nuo 2001 metų numato Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Stodami į Europos Sąjungą įsipareigojome siekti Vakarų demokratijos idealų, pirmiausia žmogaus teisių į laisvą asmenų apsisprendimą ir solidarią visuomenę ir iš jos kylantį nediskriminavimą pagal lytį, amžių, seksualinę orientaciją. Registruotos partnerystės įteisinimas Lietuvą ne tik pastūmėtų arčiau Europos Sąjungos vertybių, bet ir padėtų sukurti laisvesnės ir solidaresnės visuomenės įvaizdį tarptautiniu mastu.

Kartu gyvenančių nesusituokusių porų gyvenimo kartu statuso nepripažįsta ir negina Lietuvos Respublikos teisė, o įstatymai sukuria prielaidas tų asmenų diskriminacijai. Dar daugiau, ši teisinio reguliavimo spraga sukuria konkrečias kasdienes problemas asmenims, kurie gyvena kartu, bet nėra susituokę:

1. Turto paveldėjimo problemos, kai šeimos, sudarytos ne santuokos pagrindu, narys yra nepripažįstamas paveldėtoju pagal įstatymą, o paveldėjęs pagal testamentą nėra atleidžiamas nuo mokesčių priešingai nei paveldėtojas - sutuoktinis.
2. Informacijos teikimas gydymo įstaigose. Įvykus nelaimei sutuoktinis turi teisę pagal teisinį reglamentavimą gauti visą informaciją, tačiau kartu gyvenančios poros partneris neturi teisės į tokią informaciją.
3. Draudimo fondo problemos. Kadangi kartu gyvenančios poros nėra pripažįstamos teisiškai, įvykus nelaimei, kartu gyvenęs ir kartu šeimos ūkį vedęs partneris nėra pripažįstamas kaip šeimos narys, todėl jam nepriklauso draudimo fondo išmokos.
4. Socialinės garantijos. Kartu gyvenančių partnerių teisinis neapibrėžtumumas sukuria problemas, tais atvejais, kai vienas iš partnerių suserga ar miršta (partneris, kuris nebuvo susituokęs, bet pragyveno su savo partneriu gyvenimą, negauna našlio/našlės pensijos).
5. Turtinių santykių reguliavimas. Asmenys, kurie gyveno kartu nesusituokę ilgą laiką ir sukauė savo

8. Europos sąjungos atstovybė Lietuvoje, 2017.
http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_lt.htm

šeimos turčinį kapitalą, nėra tiesiškai apsaugoti ir reglamentuoti savo išsiskyrimo atveju taip, kaip tai yra sureguliuota santuokos atveju.

6. Migracijos problema. Partneriai, kurie gyvena kartu ir kurie Lietuvoje negali registruoti savo partnerystės bei žinodami, kad iš 28 Europos sąjungos šalių net 22 yra įteisinusios registruotą partnerystę, gali tiesiog pasirinkti emigracijos kelią taip siekdami įtvirtinti savo žmogaus teises.

7. Konstitucinės asmens teisės apribojimas. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 3 dalis teigia kad, “draudžiama versti duoti parodymus prieš save, savo šeimos narius ar artimuosius⁹”. Lietuvoje neįregistravus registruotos partnerystės, partneriai nėra tarktuojami, kaip šeimos nariai, nes jie teisiškai yra suvokiami, kaip svetimi, šeimos santykiais nesusaistyti asmenys, todėl ši konstitucinė teisė jiems negalioja.

8. Vaikų teisių apsauga. Kaip anksčiau buvo nurodyta (žiūrėti 2psl.), nesusituokusiose šeimose gimsta daugiau negu 8000 vaikų kiekvienais metais arba net 27% visų gimusių vaikų. Šiems 27% nėra automatiškai pripažįstamas tėvystės aktas, o tai, pirmiausia, sukuria socialinę ir teisinę nelygybę su vaikais, kurie gimę santuokoje, bet svarbiausia, toks registruotos santuokos neįteisinimas atveria galimybes piknaudžiauti vengiant tėvystės įsipareigojimų.

Galiausiai, Lietuvos socialdemokratinio jaunimo sąjungos nuomone, neįteisinant registruotos partnerystės išlieka homofobiška, netolerantiška, nesolidari visuomenė, kurioje nėra atsižvelgiama į kiekvieno jos nario interesus ir jie nėra atstovaujami nei teisiškai, nei visuomeniškai. Registruotos partnerystės įstatymo nebuvimas Lietuvoje sukuria visuomenės, kurioje suvaržomos asmens ir vaikų laisvės, kurioje bendruomenė yra diferencijuojama į santuokines šeimas ir į „kitus“, kurie patenka „anapus įstatymo”. LSDJS nuomone, ši didelės visuomenės narių dalies atstumtis ne vienija, o ją skaldo ir fragmentuoja. Todėl Lietuvoje, įteisinus registruotą partnerystę, būtų sulygintos sutuoktinių ir partnerių teisės, bei pareigos, būtų užtikrinta vaikų, gimusių ne santuokoje, teisinė bazė ir prilyginta vaikams gimusiems santuokoje.

LSDJS nuomone, atsižvelgiant į visus anksčiau išvardintus argumentus ir iškeltas problemas, būtina siekti registruotos partnerystės įteisinimo, kuriant didesnės visuomenės integraciją ir jos didesnio solidarumo, kuriame kiekvienas jos narys jaustųsi tos bendruomenės narys, apsaugotas

9. Lietuvos Respublikos Konstitucija 1992 m.

teisinėmis priemonėmis pasirinkus gyvenimą kartu, bet nesusituokus. Todėl LSDJS siūlo įteisinti Lietuvoje registruotą partnerystę, kuri būtų apibrėžiama, kaip pilnametystės sulaukusių, giminystės ryšių nesiejamų ir santuokos nesudariusių kartu gyvenančių ir tarpusavio emociniais ryšiais susaistytų bei monogamijos principu paremtu bendru gyvenimu šeimoje, abiem partneriams laisva valia notariškai patvirtinus pareiškimą dėl partnerystės ir pasirašius sutartį bei įtvirtinti, kad partneriai sutartimi nustato bendrai įgyto ir naudojamo turto padalijimo klausimus pasibaigus jų bendram gyvenimui.

Įteisinus registruotą partnerystę Lietuvos visuomenė taptų labiau solidari, integrali, mažiau homofobiška ir labiau gerbianči žmogaus teises.

Lietuvos socialdemokratinio jaunimo sąjungos pirmininkė

Agnė Goldbergaite